

Introducing “Construction and Interpretation” As a New Approach to Morphology

Vol. 13, No. 4, Tome 70
pp. 691-725
September & October
2022

Leila Tabeshfar¹, Shahla Sharifi*² , & Farideh Haghbin³

Abstract

The purpose of this paper has been an introduction of a new approach into morphology as “construction and interpretation”. To achieve this goal, some parts of Role and Reference Theory has been extended to morphology; it has integrated with a new approach and constructed new perspective as “construction and interpretation”. This new approach has been provided to analyze how conceptualization in language is and how the function of correlate between polysemy and synonymy is and what causes this correlation. This new approach has been provided within inflectional and simple morphology to analyze some affixes and words that have been selected randomly. It has been performed in three steps: in the first step, different morphological approaches about polysemy have been reviewed, in the second step, the proposed approach has been presented and in the third step, problematic samples of previous approaches within the proposed approach have been analyzed. The results suggest that usage is different from meaning and it is the basis of language and axis of conceptualization. Usage simultaneously and continuously is in interaction with both meaning and form. This simultaneous and permanent interaction causes correlative and competitive formation of polysemy and synonymy. Pragmatic competence is in the mind of the speaker, so the speaker refers by creating interaction among usage, meaning and form inside cultural cognition and context, and the listener interprets and infers the reference unit or “construction”, in this way, conceptualization of form takes place.

Keywords: Role and Reference, usage, meaning, form, construction, conceptualization

1. PhD.Candidate, Linguistics Department, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2. Corresponding author, Associate professor, Linguistics department, Faculty of Letters and Humanities, Ferdwosi University of Mashhad, Mashhad, Iran; *Email: sh-sharifi@um.ac.ir*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8662-6335>.

3. Professor of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Alzahra University, Tehran, Iran, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8538-4813>.

Received: 30 January 2021
Received in revised form: 9 May 2021
Accepted: 27 May 2021

1. Introduction

The reason behind the formation of polysemy correlated with synonymy in some morphological units and their lack of complete dominance over each other were examined. The interaction between usage and meaning creates form in Role and Reference Grammar. In some simple, derivative, and compound words in morphology, the form is fixed and the meaning changes. These conditions lead us to the question and necessity of the current study. Whether the interaction between usage and meaning create different forms? Do these fixed forms in the production of different meanings undertake a part of the task of conceptualization? This study investigated this situation based on the interaction between usage, form, and meaning in word formation and word selection processes. The objective is to introduce a new approach to morphology called “construction and interpretation”. By proving the hypothesis that in addition to the interaction between usage and meaning, interaction between usage and form also plays a role in conceptualization, the new approach can be used to analyze all morphological units with observing minimality, simplicity, and comprehensiveness.

2. Literature Review

Lieber (2004) suggests that polysemy in derivative words is rooted in argument structure and semantic content of affix. He argues that structural elements have a semantic skelet. The semantic skelet of an affix is placed near semantic skelet of the base and creates polysemy in the process of derivative word formation.

Booij (2010) suggests that the affix has no meaning and assumes general scheme for each affix. He believes that affixes have no meaning and that the meaning of derived words results from the meaning of the base and the morphological structure in which the base is placed.

Karimidoostan & Moradi (2011a.) argue the function of some Persian's

Suffixes like /-ande/ and /-ar/ violate Liber's viewpoint. They believe that polysemy in these affixes is due to homonymity or metaphorical expansion.

Rafiei (2012) eliminates argument structure from Liber's viewpoint to explain polysemy in some Persian's adjectives. He considers feature meanings with two positive and negative values for each affix that logically create polysemy.

3. Methodology

This study has been performed in three steps: in the first step, within previous approaches, different morphological approaches about polysemy and synonymy have been reviewed, in the second step, the proposed approach has been presented that it is based on this hypothesis to creating interaction between usage and form plays a role in conceptualization. In the third step, samples of polysemy, synonymy and correlated polysemy and synonymy have been analyzed in different parts of morphology and with focus on nominative adjective; In the end, the hypothesis has been proven. Some qualified samples were selected in this respect. The focus was on choosing morphological patterns of nominative adjective in terms of derivation. These patterns have been collected from various researches analyzing within the approach of “construction and interpretation.

4. Results

Analyzing the samples suggests that morphology has a communicational function like syntax; although this function is less than syntax. Usage, due to its dynamic and flowing nature, is different from meaning and is the basis of language and the axis of conceptualization. An inseparable amalgamation of form and meaning is not possible. Meaning is not in the essence of grammatical units rather it is as a pragmatic competence in the minds of speakers. The speaker in the context of cultural cognition, according to the

situation of verbal communication refers by creating an interaction among usage, form and meaning; the listener infers and interprets the reference unit or “construction”, and in this way, conceptualization takes place. Applying usage and creating interaction between it and form or meaning, the speaker creates a new construction and by interpreting this construction by the listener, communication successfully establishes. Interaction of the usage with form and meaning, respectively forms polysemy and synonymy. Its simultaneous interaction with form and meaning also forms correlated, competitive polysemy and synonymy; so that neither overcomes the other completely and both continue to co- exist in parallel.

5. Discussion

According to the authors, usage is the fundamental element of language because there can be one form and several meanings and several forms and one meaning; while there exists no form and meaning in parallel to another form and a meaning in different parts of morphology. Sometimes the interaction between usage and form makes a meaning and sometimes the interaction between usage and meaning makes the form. In fact, the final production of any construction in language is based on the interaction among usage, form, and meaning. The speaker connects the intended usage and the form or meaning, depending on the communication position relative to the listener. In this case, the speaker produces a new meaning or form as “construction”, the listener interprets the new construction and conceptualization takes place.

6. Conclusion

The data analyses led to a new perspective in “construction and interpretation” approach; which implies that different meanings of each morphological unit appear in the mind of the speaker as a conversational

implication. At the initial production stage of each morphological unit, the speaker attributes their intended usage to any of the lexical forms and creates interactions between usage and form; the listener also interprets the interaction formed and primary meaning is formed.

The primary usage becomes the relatively fixed and social meaning of the form and it is recorded in dictionaries. In this case, a relative connection forms between form and meaning. Afterward, the speaker can associate a new usage to the form or meaning, based on the conversation situation. In this way, the speaker creates a new meaning or form as “construction” and the listener also interprets that and every time a new concept is created.

[DOI: 10.29252/LRR.13.4.21]

[DOR: 20.1001.1.23223081.1401.0.0.83.5]

[Downloaded from lrr.modares.ac.ir on 2024-11-28]

دوماهنامه بین‌المللی

د ۱۳، ش ۴ (پیاپی ۷۰)، مهر و آبان ۱۴۰۱، صص ۶۹۱-۷۲۵

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.83.5>

معرفی «ساخت و تعبیر» به‌منزله رویکردی تازه به ساخت‌واژه

لیلا تابش‌فر^۱، شهلا شریفی^{۲*}، فریده حق‌بین

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۲. دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۳. استاد گروه زبان‌شناسی دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۱

چکیده

هدف مقاله حاضر معرفی رویکردی تازه به ساخت‌واژه با عنوان «ساخت و تعبیر» بوده است. برای تحقق این هدف بخش‌هایی از نظریه نقش و ارجاع، به ساخت‌واژه تسری داده شده، با دیدگاه تازه‌ای تلفیق یافته و رویکرد جدیدی با عنوان «ساخت و تعبیر» را شکل داده است. این رویکرد جدید برای تحلیل چگونگی مفهوم‌سازی در زبان و نحوه کارکرد دو پدیده چندمعنایی و هم‌معنایی و علت هم‌بستگی میان آن‌ها در قالب ساخت‌واژه اشتقاقی و بسیط و براساس تحلیل تعدادی وند و واژه که به‌صورت تصادفی انتخاب شده‌اند، ارائه و در سه مرحله اجرا شده است: در مرحله اول، دیدگاه‌های ساخت‌واژی متفاوتی در زمینه چندمعنایی موردنقد و بررسی قرار گرفته، در مرحله دوم رویکرد پیشنهادی ارائه شده و در مرحله سوم موارد مشکل‌ساز رویکردهای پیشین در چارچوب پیشنهادی، موردتحلیل قرار گرفته و به نتیجه رسیده است که کاربرد با معنا تفاوت دارد. کاربرد بنیاد زبان و محور مفهوم‌سازی است. کاربرد به‌صورت هم‌زمان و پیوسته هم با معنا و هم با صورت سازه‌ها در حال تعامل است و همین تعامل هم‌زمان و دائمی علت شکل‌گیری چندمعنایی و هم‌معنایی هم‌بسته و در رقابت است. همچنین توانش کاربردی در ذهن گوینده است، بنابراین گوینده در بستر شناخت فرهنگی و بافت، با ایجاد تعامل میان کاربرد، معنا و صورت، ارجاع می‌دهد و شنونده واحد ارجاعی یا «ساخت» را تعبیر و استنباط می‌کند و بدین گونه مفهوم‌سازی صورت می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: نقش و ارجاع، کاربرد، معنا، صورت، ساخت، مفهوم‌سازی.

E-mail: sh-sharifi@um.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

۱. مقدمه

کاربردشناسی در مطالعات زبانی اغلب به موازات معنا موردبررسی قرار گرفته و گاهی اوقات به خطا تصور شده است که همان مطالعه معناست و پیوندی با صورت واحدهای زبانی ندارد؛ از این منظر که بین کاربرد و معنا تمایز وجود ندارد (Langacker, 1987, p. 11). گروهی دیگر به تعبیر درست‌تری آن را مطالعه منظور گوینده توصیف می‌کنند (Yule, 1996, p. 3). این دیدگاه در واقع بیانگر تفاوت میان مفهوم و مفهوم‌سازی است. از آنجاکه مفهوم‌سازی برخلاف مفهوم امری پویا و سیال است، می‌توان گفت مفهوم‌سازی همان مقصود گوینده است که متأثر از شرایط کلام، هر لحظه می‌تواند نو و دگرگونه باشد. عمدتاً در سنت پژوهش‌های زبانی، موضوع کاربرد در پیوند با معنا و نحو موردبررسی قرار می‌گیرد و شاید در گستره این پژوهش‌ها به‌ندرت با تحقیقی برخورد کرده باشیم که کاربردشناسی را در ارتباط با ساخت‌واژه مطالعه کرده باشد.

بعضی مفاهیم در زبان با استفاده از چندمعنایی و بعضی دیگر با بهره‌گیری از هم‌معنایی بیان می‌شوند. به عبارت دیگر گاهی اوقات بین معنا و صورت رابطه یک به یک وجود ندارد. این شرایط را به‌طور مشخص در کارکرد وندها می‌بینیم. ما این وضعیت را در فرایندهای واژه‌سازی اشتقاقی و واژه‌گزینی بسیط در زبان فارسی مطالعه می‌کنیم. داده‌های موردبررسی شامل چهار وند (-ار / -ی / -ه) و چهار واژه (عملیات، گرفتن، تیز و توی) است. این داده‌ها به‌صورت تصادفی از میان مجموعه‌ای از وندها و واژه‌هایی که شرایط شکل‌گیری پدیده‌های چندمعنایی، هم‌معنایی و هم‌بستگی میان آن‌ها را داشتند انتخاب شده‌اند. در مطالعه حاضر می‌خواهیم پاسخی برای این پرسش‌ها بیابیم که چرا چندمعنایی و هم‌معنایی به‌ویژه در برخی وندها همواره در رقابت هستند و این شرایط با چه ابزاری قابل توجیه است. برای دستیابی به مقصود، ابتدا بخش‌هایی از رویکرد نقش و ارجاع را به حوزه ساخت‌واژه تسری و دیدگاه تازه‌ای را با آن تلفیق می‌کنیم و رویکرد جدیدی نسبت به ساخت‌واژه ارائه می‌دهیم. بر این اساس می‌توان گفت این پژوهش از نوع مطالعات نظری محسوب می‌شود و هدفش تحلیل صرف داده‌ها نیست، بلکه از تحلیل داده‌ها در راستای تأیید فرضیه خود بهره می‌گیرد. این مطالعه در سه مرحله اجرا شده است: در مرحله اول، دیدگاه‌های ساخت‌واژی متفاوتی را در زمینه چندمعنایی موردنقد و بررسی قرار می‌دهد، در

مرحله دوم رویکرد پیشنهادی خود را ارائه و در مرحله سوم به تحلیل موارد مشکل‌ساز رویکردهای پیشین در چارچوب پیشنهادی می‌پردازد. در نقش و ارجاع تعامل میان کاربرد و معنا صورت واحدهای زبانی را شکل می‌دهد، اما تعامل میان کاربرد و صورت به‌وضوح مورد توجه نیست.

به عقیده نگارندگان طرح تعامل میان کاربرد و معنا برای تولید صورتهای مختلف زبان دستاورد مهمی است که می‌توان با تسری آن به ساخت‌واژه و طرح تعامل میان کاربرد و صورت برای تولید معنا آن را تکامل بخشید. به همین دلیل این پژوهش را به بررسی تعامل میان صورت و کاربرد در سطح ساخت‌واژه اختصاص داده و آن را با تمرکز بر وندهای صفت فاعلی‌ساز بررسی کرده‌ایم. این پژوهش از این نظر اهمیت دارد که نتایج آن می‌تواند در فرهنگ‌نگاری و واژه‌گزینی مورداستفاده قرار گیرد. اصطلاحات خاصی که در این پژوهش به‌کار می‌بریم شامل «هم‌معنایی»، «کاربرد»، «ساخت» و «مفهوم» است. مقصود از «هم‌معنایی» این است که چند صورت متفاوت یک یا چند معنای واحد ایجاد می‌کنند و «کاربرد»، مؤلفه‌های اثرگذار در تولید ساخت و مفهوم‌سازی است. همچنین منظور از «ساخت»، پیوند سه قطب معنا، کاربرد و صورت و مقصود از «مفهوم» معنای حاصل از ساخت است.

۲. مطالعات پیشین با رویکردی انتقادی

در این بخش رابطه معنا و صورت و نقش کاربرد در ارتباط میان آن‌ها و شکل‌گیری عناصر زبانی در حوزه ساخت‌واژه در تحقیقات قبلی مشخص می‌شود. چون یکی از معانی فراگیر و پربسامد وندهای فارسی معنای فاعلیت یا اسم عامل است، بررسی این رابطه را در وندهای فاعلی‌ساز پی می‌گیریم. برای مشخص کردن علت شکل‌گیری معنای عامل در برخی واژه‌های مشتق، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد که به بررسی شش رویکرد از آن‌ها می‌پردازیم.

در رویکرد اول، راپاپورت‌هوواو^۱ و لوین^۲ (۱۹۹۲) وند را عاری از هر معنایی در نظر گرفته و مفاهیم عامل و حتی غیرعامل مثل تجربه‌گر را با تکیه بر ساخت موضوعی پایه‌ای که وند به آن افزوده می‌شود توجیه می‌کنند، اما به باور رفیعی (۱۳۹۱) این رویکرد کفایت لازم

برای توجیه واژه‌های مشتق‌پایه اسمی را ندارد. برای مثال واژه «دوستار» چون با پایه اسمی «دوست» ساخته شده فاقد ساخت موضوعی و نقش تناسبت؛ بنابراین تحلیل متکی بر ساخت موضوعی توجیه‌کننده آن نیست. حق‌بین (۱۳۸۵) نیز وجود معنای فاعلیت یا عامل در برخی از صفات مشتق را وابسته به این می‌داند که به کدام ساخت موضوعی اسناد شود. این دیدگاه نیز پاسخ‌گوی مشتق‌های پایه اسمی نیست.

تحلیل بارکر^۲ (1998) به‌عنوان دیدگاه دوم متکی بر ساخت موضوعی و درنظر گرفتن مشخصه‌های معنایی «ذی‌شعوربودن» و «فاقد اراده بودن» برای وند است. این دیدگاه امکان مقیدشدن وند به موضوع‌هایی غیر از موضوع بیرونی پایه را فراهم می‌کند. به این صورت که وندهای دارای دو مشخصه ذکرشده، تنها با موضوع درونی پایه با نقش تتای «پذیرا» پیوند می‌خورند و به همین علت بیانگر معنای مفعولی هستند. این تحلیل در نمونه‌هایی نظیر (گرفتار) می‌تواند کارساز باشد. در نمونه‌ای مانند «مُردار» هم تنها با اتکا به مشخصه ذی‌شعوربودن توجیه‌پذیر است، اما درمورد سایر واژه‌های مشتق پایه فعلی با مفهوم مفعولی مثل «نوشتار، گفتار، جستار و ...»، قابل‌پذیرش نیست.

در دیدگاه سوم، لیبر^۳ (2004) برای توجیه وجود مفهوم عامل در واژه‌های مشتق، بر ساخت موضوعی و محتوای معنایی وند تأکید می‌کند و واحدهای واژگانی (عناصر واژی و وند) را دارای دو سطح اسکلت معنایی و بدنه معنایی می‌داند. در این نگرش، عناصر واژی و وند هر دو دارای اسکلت معنایی هستند، اما وندها برخلاف عناصر واژی فاقد بدنه معنایی اند و هسته واژه‌های اشتقاقی محسوب می‌شوند. در واژه‌سازی اشتقاقی، اسکلت معنایی وند در کنار اسکلت معنایی پایه قرار می‌گیرد و معانی مختلف مرتبط به هم را می‌سازد. اسکلت معنایی [+ماده، پویا] برای پسوندهای اسم‌عامل‌ساز درنظر گرفته می‌شود که نشان می‌دهد واژه‌های مشتق از این پسوندها، اسم‌هایی عینی با مفهوم پویا (فرایند) هستند و واژه مشتق، از هم‌نشینی دو جزء آن یعنی پایه و وند شکل می‌گیرد. در این دیدگاه، بعضی از مشتق‌های اسمی مانند «رفتار، دیدار، کشتار و ...» همچون مشتق‌های فعلی دارای مفهوم فرایندی محسوب می‌شوند، اما سؤال این است که مفهوم فرایند در مشتق‌های پایه اسمی نظیر

«دوستار، کارگر و دربان» که دارای ساخت موضوعی از نوع افعال نیستند، چگونه توجیه می‌شود وقتی که برای این نوع از مشتق‌ها نمی‌توان موضوع بیرونی با نقش معنایی عامل در نظر گرفت و با اتکا به آن مفهوم عامل را توجیه کرد. مطابق این دیدگاه، اسامی دارای یک موضوع بیرونی با عنوان موضوع ارجاعی^۵ هستند. وندهای اسم عامل‌ساز نیز به‌واسطه^۶ مشخصه اسم‌سازی خود دارای ساخت موضوعی اسامی هستند، به همین دلیل ساخت واژه‌هایی نظیر «کارگر» و به‌طور کلی اغلب واژه‌های مشتقی که با پسوند «-گر» ساخته می‌شوند و صرفاً معنای فاعلی دارند، قابل توجیه است. اما در مورد بسیاری از واژه‌های مشتق فارسی نظیر مرزبان و معدن‌چی که علاوه بر معنای فاعلی معانی دیگری (حفاظت و تصدی) هم ایجاد می‌کنند نمی‌تواند صادق باشد.

در رویکرد چهارم که متأثر از دیدگاه لیبر (2004) است، کریمی‌دوستان و مرادی (۱۳۹۰ الف و ب) کارکرد بعضی از وندهای فارسی نظیر (-ی، -نده، و -ار) را ناقض دیدگاه لیبر می‌دانند. به عقیده آنان چندمعنایی در این وندها، به دلیل هم‌آوا بودن یا بسط استعاری است. آنان وندها را واژه قاموسی و دارای مدخل خاص محسوب می‌کنند و هسته^۷ واژه‌های اشتقاقی در نظر می‌گیرند. اسم‌سازی را به دلیل داشتن مشخصه [+ماده]، معنای اصلی وندها و صفت‌سازی را معنای بسط‌یافته^۸ آن‌ها به‌شمار می‌آورند. تفاوت معنای فاعلی و مفعولی این وندها را ناشی از عملکرد متفاوت آن‌ها در هم‌نمایه کردن موضوع خود با یکی از موضوع‌های پایه می‌دانند. برخلاف نظر لیبر چندمعنایی این وندها را بسط استعاری معرفی می‌کنند. اسم‌سازی را معنای مرکزی و صفت‌سازی (فاعلی و مفعولی) را معنای حاشیه‌ای و متأثر از ساخت موضوعی در نظر می‌گیرند، اما مشخص نمی‌کنند که چگونه دو وندها متفاوت می‌توانند معنای مرکزی و حاشیه‌ای مرتبط با هم ایجاد کنند.

در رویکرد پنجم که باز هم تحت تأثیر دیدگاه لیبر (2004) قرار دارد، رفیعی (۱۳۹۱) برای توجیه وجود معنای عامل در صفاتی که با پسوندهای (-نده / -ار / -گار / -گر / -چی / و -بان) ساخته می‌شوند، با حذف ساخت موضوعی از دیدگاه لیبر، صرفاً به معنای مؤلفه‌ای وند تکیه می‌کند و با پذیرش مؤلفه کلی [+ماده، پویا] برای وندهای اسم عامل‌ساز و قائل شدن به فرایند چندمعنایی، خود وند را حاوی معنا در نظر می‌گیرد. وند را هسته فرض می‌کند و

واژه‌های مشتق حاصل از وندهای اسم عامل‌ساز را دارای دو مفهوم اسم عینی و فرایند می‌داند. برای مؤلفه «پویا» دو ارزش مثبت و منفی قائل می‌شود که نسبت به سه معنای فاعلی، مفعولی و اسم عمل دارای ارزش مثبت و نسبت به معنای اسم ایستا دارای ارزش منفی است. به عقیده وی همه این معانی از وضعیت معنایی کم‌تخصیص (انتزاعی) برخوردار بوده و در طول هم و به صورت منطقی شکل می‌گیرند. می‌بینیم که این دیدگاه نیز با حذف ساخت موضوعی از رویکرد لیبر و حفظ اسکلت معنایی، وند را معنادار می‌داند و بر این باور است که تمام معانی یک وند به موازات هم شکل می‌گیرند. چون با اتکا به اسکلت و مؤلفه‌های معنایی، وند را معنادار در نظر می‌گیرد، برخلاف نظر لیبر که یک وند با چهار معنای متفاوت را تنها دارای یک اسکلت می‌داند، مشخص نکرده است که آیا یک وند با چهار معنا، تنها یک اسکلت دارد یا دارای چهار اسکلت معنایی متفاوت است.

در رویکرد ششم بوی^۶ (2010) دستور ساخت‌محور^۷ گلدبرگ^۸ (2006) را به تحلیل‌های صرفی گسترش داد. وی در این نگرش تازه، برای وند هیچ معنایی قائل نیست و با استفاده از طرح‌واره‌های ساختی، واژه‌سازی و رابطه بین صرف، نحو و واژگان را توجیه می‌کند. همچنین برای هر وند یک یا چند طرح‌واره کلی در نظر می‌گیرد که رابطه آن وند با تمام پایه‌های ممکن و چگونگی مفهوم‌سازی در زبان را توجیه می‌کند. برای نمونه، طرح‌واره مربوط به پسوند (-گر) در صورت (۱) نشان داده می‌شود:

$$(1) \quad \langle [x] \text{ Ni gar} \rangle \text{ Nj} \leftrightarrow \langle \text{AGENT with relation R to SEMi} \rangle \text{z}$$

طبق این طرح‌واره که از رفیعی (۱۳۹۱) برگرفته شده است، پسوند «-گر» فاقد هر نوع معناست و معنای واژه‌های مشتق حاصل از آن برآیند معنای پایه و ساخت صرفی‌ای است که پایه در آن قرار می‌گیرد. بنابراین وند، هسته محسوب نمی‌شود و معنای عامل یا هر معنای دیگری در سطح معناشناسی دستوری را تنها ساخت صرفی ایجاد می‌کند.

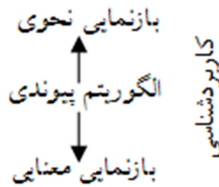
فرض بر این است که هر وند یک ساخت صرفی مشخصی دارد. حال اگر طبق این دیدگاه آن ساخت صرفی را عامل شکل‌گیری معنا در واژه‌های مشتق بدانیم آیا در واژه «تجربه‌گر» که وند به اسم «تجربه» افزوده شده است معنای عاملی وجود ندارد؟ این دیدگاه هرچند در مورد کارکرد برخی از وندها نظیر (-گر) که با اغلب پایه‌های ممکن، عمدتاً مفهوم اسم

عامل می‌سازد، معقول به نظر می‌رسد، اما برای وندهایی که معانی متفاوتی تولید می‌کنند نظیر «ار و -نده» از این منظر که باید برای معانی مختلف آن‌ها طرح‌واره‌های متفاوتی قائل شد مناسب نیست. در عین حال تأثیر بافت بر تفاوت معنای واژه‌های دارای ساخت صرفی یکسان را نادیده گرفته و بنابراین نمی‌تواند توجیه مناسبی از تأثیر بافت داشته باشد. با دقت در همه نگرش‌ها متوجه می‌شویم که وجود معنای اسم عامل‌ساز در صورت‌های مختلف را بر مبنای ساخت موضوعی و مؤلفه‌های معنایی و ساخت صرفی توجیه می‌کنند و به کاربردشناسی و بافت توجهی ندارند.

۳. رویکرد دستور نقش و ارجاع

طبق نظر ون‌ولین^۱ (1993, p. 2) نظریه نقش و ارجاع یک رویکرد اعتدالی و نقشی - ساختاری است، بدین معنا که ساختارهای دستوری و صوری تحت تأثیر نقش‌های ارتباطی و اجتماعی شکل می‌گیرند و در بافت‌های زبانی و موقعیتی توصیف می‌شوند. نوع رابطه گوینده و شنونده و نقش آن رابطه در جامعه زبانی، بر شکل‌گیری صورت‌سازها تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر در این رویکرد تعامل میان نقش/ معنا و ارجاع/ کاربردشناسی در شکل‌دهی ساخت دستوری جمله‌ها تأثیرگذار است. قبل از ارائه نظریه، لازم است یادآوری شود که به سبب پرهیز از طولانی شدن کلام از طرح بخش‌هایی از نظریه که کاملاً بی‌ارتباط با ساخت‌واژه است اجتناب می‌کنیم.

ون‌ولین برای تبیین تعامل میان نحو، معناشناسی و کاربردشناسی در نظام‌های دستوری متفاوت چارچوب نظری شماره (۱) را به عنوان انگاره کلی دستور نقش و ارجاع ارائه کرده است.

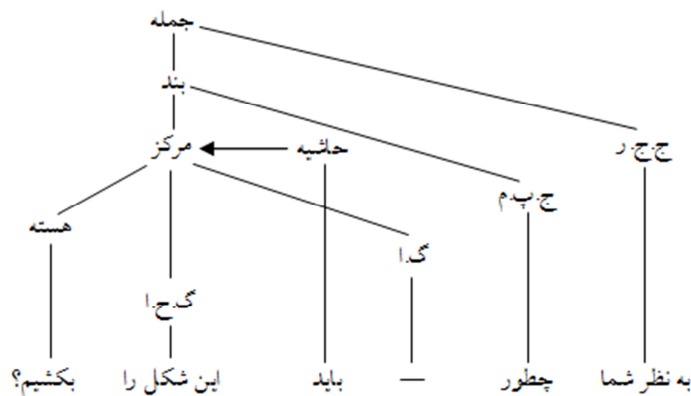
شکل ۱: انگارهٔ دستور نقش و ارجاع

Figure 1: The model of Role and Reference grammar

در این رویکرد جمله دارای یک ساخت سلسله‌مراتبی متشکل از هسته، مرکز و بند است که به آن ساختار لایه‌ای^{۱۱} گفته می‌شود و مشخصه‌های جهانی بند را بازنمایی می‌کند. مشخصه‌های جهانی ساختار لایه‌ای بند متشکل از دو ساختار رابطه‌ای^{۱۱} و غیررابطه‌ای^{۱۲} است. ساختارهای رابطه‌ای، رابطهٔ میان محمول^{۱۳} و موضوع‌هایش را مشخص می‌کند و ساختارهای غیررابطه‌ای روابط سلسله‌مراتبی سازه در درون جمله را سازماندهی می‌کند. این دو ساختار جهانی براساس دو تقابل شکل می‌گیرند: ۱. تقابل میان محمول و موضوع و ۲. تقابل میان موضوع و غیرموضوع. عناصر جمله شامل محمول و موضوع‌های آن، عملگرها و ادات (قیدها) است. لایهٔ هسته از محمول که لزوماً فعل نیست، لایهٔ مرکز از محمول و موضوع‌های آن و لایهٔ بند از مجموع هسته و مرکز تشکیل می‌شود. در این ساختار، عناصر حاشیه‌ای یا غیرموضوعی یعنی افزوده‌ها نیز وجود دارد و به دو دستهٔ ادات گروهی و غیرگروهی تقسیم می‌شوند. منظور از ادات گروهی، گروه‌های حرف اضافه‌ای زمانی و مکانی است که لایهٔ مرکز را توصیف می‌کنند، اما ادات غیرگروهی می‌توانند توصیف‌کنندهٔ هر سه لایه باشند. این ادات گروهی و غیرگروهی که قیدهایی مختلف را دربرمی‌گیرند با عملگرها در تعامل اند و هر کدام لایهٔ خاصی را توصیف می‌کنند.

ساختار لایه‌ای بند، علاوه بر سازه‌های جهانی می‌تواند سازه‌های زبان‌ویژه هم داشته باشد. این سازه‌ها در دو جایگاه پیش از مرکز^{۱۴} و پس از مرکز^{۱۵} قرار دارند و جایگاه نحوی برای عناصر پیش‌آیند شده و پرسشی هستند که از جایگاه اولیهٔ خود بنا به دلایلی جابه‌جا شده‌اند. این عناصر خارج از مرکز اما درون بند قرار دارند. علاوه بر این، عناصر دیگری

خارج از بند وجود دارند که جدا شده از سمت راست یا چپ^{۱۶} هستند و با مکث از بند جدا می‌شوند. در این رویکرد ساختار لایه‌ای و سلسله‌مراتبی بند مطابق ون‌ولین (2005) به صورت شکل ۲ نشان داده می‌شود:

شکل ۲: ساخت لایه‌ای بند در زبان فارسی

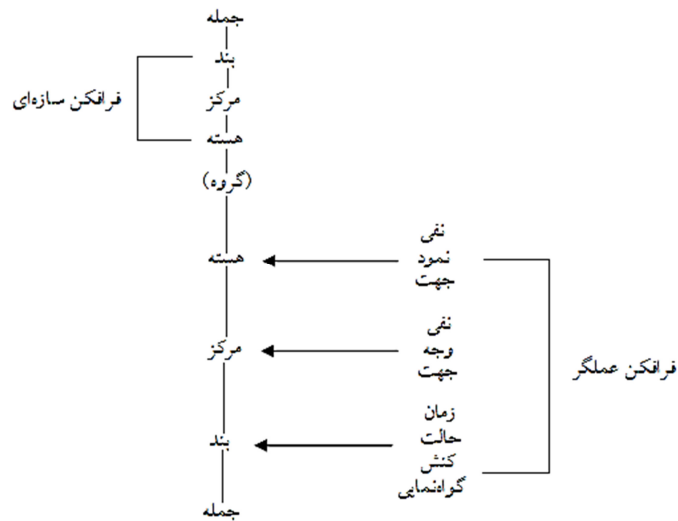
Figure 2: The layered structure of clause in Persian

مطابق این رویکرد در هر زبانی ساخت لایه‌ای بند به صورت قالب‌های نحوی خاص در گنجینه نحوی^{۱۷} آن زبان ذخیره می‌شود و انتخاب قالب نحوی براساس اصل انتخاب^{۱۸} که در ادامه می‌آید صورت می‌گیرد.

اصل انتخاب قالب نحوی: تعداد جایگاه‌های نحوی برای موضوع‌ها و افزوده‌ها درون لایه مرکز با تعداد جایگاه‌ها در بازنمایی معنایی مرکز برای موضوع برابر است. در رویکرد نقش و ارجاع برای هر جمله چهار بازنمود فرافکن شده با عنوان فرافکن سازه‌ای یا نحوی، فرافکن عملگر، فرافکن معنایی و فرافکن کانون مفروض است. فرافکن عملگر در تعامل با فرافکن سازه‌ای است و اغلب به صورت یک فرافکن متناظر نشان داده می‌شوند. در زیربخش‌های جداگانه فرافکن‌های تشکیل‌دهنده این رویکرد را ارائه می‌دهیم.

۳-۱. فرافکن سازه‌ای و عملگر

ساخت لایه‌ای متشکل از هسته، مرکز و بند فرافکن سازه‌ای نامیده می‌شود. عملگرها نیز عناصری نقشی نظیر وجه، نمود، نفی، زمان، جهت، کمیت رخدادها، توان منظوری و گواهنمایی هستند که هر کدام توصیف‌کننده لایه‌ای از جمله‌اند و در حاشیه همان لایه قرار می‌گیرند و هرگز در نقش هسته ظاهر نمی‌شوند. عملگرها از این نظر که هر کدام توصیف‌کننده لایه خاصی از ساخت سازه‌ای هستند، متناظر با فرافکن سازه‌ای شکل می‌گیرند. این دو فرافکن به صورت متناظر در شکل ۳ نشان داده شده‌اند (Van Valin, 2005).

شکل ۳: فرافکن سازه‌ای و عملگر

Figure 3: The operator and constituent projections

۳-۲. فرافکن معنایی

در دستور نقش و ارجاع، براساس ون‌ولین (2005) معادل هر کدام از سازه‌های نحوی، عناصر معنایی ارائه شده در جدول ۱ در نظر گرفته می‌شود و عناصر معنایی همگانی ساخت لایه‌ای بند محسوب می‌شوند.

جدول ۱: عناصر معنایی متناظر با عناصر نحوی

Table 1: Semantic elements corresponding to syntactic elements

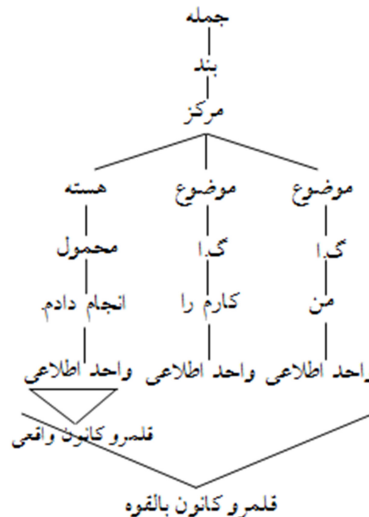
عناصر نحوی	عناصر معنایی
هسته	محمول
موضوع مرکز	موضوع در بازنمایی معنایی محمول
عناصر حاشیه‌ای	عناصر غیرموضوعی
مرکز	موضوع (ها) + محمول
بند	غیرموضوع (ها) + موضوع (ها) + محمول

در رویکرد نقش و ارجاع هسته‌ها همواره عنصر اصلی در بازنمایی معنایی گروه‌ها محسوب می‌شوند. بازنمایی معنایی و نحوه تعامل آن با قالب‌های نحوی متکی بر بازنمایی واژگانی و نقش‌های معنایی است و بر دو نقش ارتباطی ارجاع^{۱۱} و اسناد^{۱۲} استوار است. عناصر محمولی که علاوه بر فعل شامل اسامی و صفات گزاره‌ای و حروف اضافه می‌شوند موقعیت‌ها را توصیف می‌کنند و عبارات ارجاعی بر شرکت‌کنندگان در کلام دلالت دارند. افعال براساس نوع موقعیتی که توصیف می‌کنند دسته‌بندی می‌شوند و نقش شرکت‌کنندگان در کلام را مشخص می‌سازند. این رویکرد برای دسته‌بندی افعال از نظام دسته‌بندی نوع عمل^{۱۳} و ندلر^{۱۴} (1967) بهره می‌گیرد و البته خود تعدیل‌هایی در آن ایجاد کرده است. هر یک از این افعال یک بازنمایی قابل‌تجزیه‌ای را با عنوان ساخت منطقی^{۱۵} تشکیل می‌دهند که به‌صورت فرازبان نمایش داده و در همه زبان‌ها به انگلیسی نوشته می‌شود. به‌طور کلی بازنمایی‌های منطقی افعال و نقش‌های معنایی با هم ساخت معنایی این دستور را تشکیل می‌دهند (Van valin, 2005).

۳-۳. فرافکن اطلاعاتی

ساخت اطلاعاتی^{۱۶} نحوه رمزگذاری عناصر کلامی و گفتمانی را نشان می‌دهد و مانند ساخت سازه‌ای و عملگر در بند فرافکن می‌شود. دستور نقش و ارجاع مفهوم ساخت اطلاع را از

لمبرکت^{۲۵} (1994) برگرفته که طبق نظر او گزاره‌ها متأثر از گفتمان، ابتدا یک قالب‌بندی کاربردشناختی می‌یابند و سپس با عناصر نحوی مناسب پیوند می‌خورند. در دیدگاه لمبرکت مبتدا و کانون دو وضعیت اطلاعی مهم به‌شمار می‌آیند و نقش مهمی را در ساخت اطلاع ایفا می‌کنند. در رویکرد نقش و ارجاع به پیروی از لمبرکت، سازه کانونی^{۲۶} به سه نوع کانون محدود، کانون محمول و کانون جمله تقسیم می‌شود. در کانون محدود یک سازه واحد، کانونی می‌شود. مثل: تو اداره کار می‌کنی؟ نه تو شرکت. کانون محمول در جمله بی‌نشان فاعل - محمول اتفاق می‌افتد که در آن تنها محمول، کانون واقع می‌شود. مثل: تو شرکت چه کار می‌کنی؟ خط تولید چرخ‌دنده رو کنترل می‌کنم. در کانون جمله، دامنه کانون کل جمله را دربرمی‌گیرد. مانند: شغل چیه؟ کارمند شرکت ... هستم. طبق نظر ون‌ولین (2005, p. 78) هر کانونی دارای دو دامنه است: دامنه بالقوه کانون^{۲۷} و دامنه واقعی کانون^{۲۸}. دامنه بالقوه کانون دامنه‌ای است که عناصر کانونی ممکن است در آن ظاهر شوند و دامنه واقعی کانون، دامنه‌ای است که عناصر کانونی عملاً در آن ظاهر می‌شوند. واحدهای اطلاعی پایه نیز مقوله‌های گروهی کمینه‌ای هستند که قلمرو کانونی کمینه را نشان می‌دهند. فرافکن اطلاعی نیز در شماره ۴ نشان داده می‌شود:

شکل ۴: فرافکن اطلاعی از نوع قلمرو کانونی محمول

Figure 4: The informational structure projection of a predicate-focus construction in Persian

۳-۴. الگوریتم پیوندی

در انگاره اصلی دستور نقش و ارجاع، الگوریتم پیوندی^{۲۹} دوطرفه، تعامل میان بازنمایی نحوی و معنایی از منظر گوینده و شنونده را نشان می‌دهد که هر دو بازنمایی متأثر از عوامل کاربردشناختی‌اند. جهت الگوریتم پیوندی هم از معناشناسی به نحو و هم از نحو به معناشناسی است و در هر دو جهت پیوند از شرط تمامیت^{۳۰} استفاده می‌شود. شرط تمامیت بیانگر این است که تمام موضوع‌هایی که در بازنمایی معنایی جمله وجود دارند باید در بازنمایی نحوی جمله هم وجود داشته باشند. همچنین تمام عبارات ارجاعی موجود در بازنمایی نحوی جمله باید در بازنمایی معنایی آن، به جایگاه موضوع در ساخت منطقی هم پیوند یابند (Van Valin & Lapolla, 1997, p. 325).

۴. رویکرد پیشنهادی

همانطور که در بخش ۴ و شکل ۱ دیدیم در انگاره کلی دستور نقش و ارجاع، کاربردشناسی هرچند بسیار تأثیرگذار است و سازوکار اصلی آن تعامل با معنا برای شکل‌دهی صورت است، اما خارج از رابطه میان بازنمایی‌های نحوی و معنایی قرار گرفته و عنصر محوری محسوب نمی‌شود. رویکرد پیشنهادی که از این پس آن را با عنوان «ساخت و تعبیر»^{۳۱} می‌شناسیم، ایده بنیادی خود را وامدار نقش و ارجاع است. اگرچه نقش و ارجاع یک رویکرد ارتباطی - نقشی است و عمدتاً در حوزه نحو مورد بررسی قرار گرفته است، اما نگارندگان تصور می‌کنند با اندکی تغییر، قابل تسری به ساخت‌واژه و تبیین‌کننده برخی از موضوعات این حوزه نیز است. در این بخش برای درک وجوه اشتراک و افتراق دو رویکرد، ابتدا به تشریح رویکرد «ساخت و تعبیر» می‌پردازیم و سپس داده‌هایی را که در بخش (۵) ارائه می‌شود، براساس آن محک می‌زنیم. انگاره کلی رویکرد «ساخت و تعبیر» به صورت شکل ۵ خواهد بود:

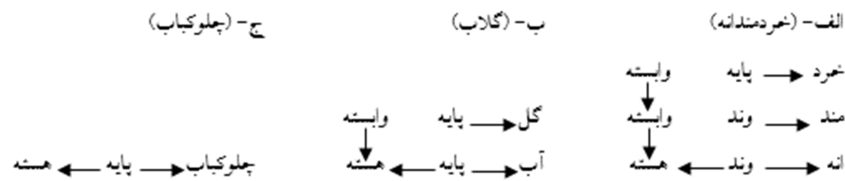
شکل ۵: انگاره کلی رویکرد ساخت و تعبیر

Figure 5: The general model of “construction and interpretation” approach

برعکس انگاره (۱) در نقش و ارجاع که کاربردشناسی با وجود تأثیرگذاری زیاد عنصر محوری نیست و در تعامل با معنا صورت سازه‌های نحوی را شکل می‌دهد، در انگاره (۵) کاربرد در مرکز قرار دارد، اساس و بنیاد زبان محسوب می‌شود و با صورت (بازنمایی صرفی) و معنا (بازنمایی معنایی) رابطه دوسویه دارد. به این صورت که گاهی با معنا تعامل می‌کند و صورت سازه‌های زبانی را شکل می‌دهد، گاهی با صورت تعامل می‌کند و معنای تازه‌ای می‌سازد و به‌طور کلی در تعامل با هر دو یک «ساخت» را تشکیل می‌دهد. اجزای عناصر ساخت‌واژی به‌صورت سلسله‌مراتبی اما غیرلایه‌ای و غیررابطه‌ای با هم پیوند می‌یابند. مقصود از غیرلایه‌ای بودن این است که پایه‌ها و وندها الزاماً در لایه‌های مشخصی با هم پیوند نمی‌یابند آن گونه که در رویکرد ساخت‌واژه‌واژگانی مطرح شده است. همچنین منظور از غیررابطه‌ای بودن این است که هسته الزاماً وابسته خاصی را به دنبال نمی‌آورد و رابطه معنایی ناگسستگی با آن ندارد.

سازه‌های ساخت‌واژی در «ساخت و تعبیر» همچون سازه‌های نحوی نقش و ارجاع، یک فرافکن سازه‌ای و معنایی را شکل می‌دهند. فرافکن سازه‌ای از پایه یا پایه‌ها و وندهای احتمالی ساخته می‌شود. پایه محتوای معنایی و وند محتوای دستوری ساخت را شکل می‌دهد. هر فرافکن سازه‌ای یک فرافکن معنایی متناظر دارد که از فقط یک هسته و یک یا چند وابسته تشکیل می‌شود. البته برعکس فرافکن‌های سازه‌ای و معنایی در نقش و ارجاع ساختار سلسله‌مراتبی ندارند و از یک ساخت به ساخت دیگر متفاوت می‌شوند؛ از این جهت که می‌توانند هسته‌آغازی، هسته‌میانی و هسته‌پایانی باشند. هسته در ساخت‌واژه اشتقاقی و ترکیبی، آن وند، پایه یا پایه‌هایی است که مقوله نهایی واژه را تعیین می‌کند و در فرافکن

سازه‌ای با معادل‌های خود پیوند می‌یابد. در ذیل تناظر میان این دو فرافکن در واژه‌های «خردمندانه»، «گلاب» و «چلوکباب» در شکل شماره ۶ (الف، ب و ج) نشان داده می‌شود:

شکل ۶: تناظر فرافکن‌های سازه‌ای و معنایی در رویکرد ساخت و تعبیر

Figure 6: Correspondence between constituent and semantic projections in “construction and interpretation” approach

به منظور درک تناظر میان این دو فرافکن به تشریح (الف.۶) می‌پردازیم: در این فرافکن وند «-انه» از آنجاکه تعیین‌کننده مقوله نهایی واژه است هسته ساخت محسوب می‌شود و تکواژ «خرد» اگرچه پایه معنایی واژه را شکل می‌دهد، اما به این دلیل که نقشی در تعیین مقوله نهایی ندارد وابسته است. وند «-مند» نیز چون محتوای معنایی ندارد و مقوله‌ساز هم نیست، وابسته در نظر گرفته می‌شود. بنابراین پایه و وندها فرافکن معنایی و هسته و وابسته‌ها هم فرافکن سازه‌ای را تشکیل می‌دهند و به دلیل اینکه هم‌زمان دو جنبه پیوسته به هم معنایی و دستوری ساخت را تعیین می‌کنند، با هم در تناظر قرار می‌گیرند.

«ساخت و تعبیر» آنچه را که در نقش و ارجاع با عنوان «عملگر» شناخته می‌شود، عناصر کاربردشناختی به‌شمار می‌آورد بدون اینکه عناصر کاربردشناختی با عملگرهای موردنظر نقش و ارجاع تناظر کامل داشته باشند. مشخصه‌های عمده‌ای که مطابق نظر گروهی از پژوهشگران در ساخت واژه اشتقاقی چندمعنایی ایجاد می‌کنند شامل مشخصه‌های وجه، نمود، زمان، ساخت موضوعی و ساخت رویدادی است. عملگرهای مطرح در نقش و ارجاع نیز وجه، نمود، زمان، حالت، جهت، گواه‌نمایی و توان منظوری است. در رویکرد «ساخت و تعبیر» مجموعه این عملگرها درون عملگر «توان منظوری» گنجانده می‌شود و دامنه معنایی آن را بسیار گسترده‌تر می‌کند. مقصود این است که هر آنچه گوینده در یک ارتباط کلامی اراده کند و به کار ببرد، توان

منظوری او خواهد بود و اگر شنونده هم همان منظور را به صورت نسبی، تعبیر و استنباط کند میان آن‌ها یک ارتباط موفق صورت گرفته است. عملگرهای قرارداده شده در توان منظوری برعکس نقش و ارجاع با فرافکن سازه‌ای در تناظر نیستند بلکه برای مفهوم‌سازی با هر دو فرافکن سازه‌ای و معنایی در تعامل‌اند. از آنجاکه ساختار اجزای ساخت‌واژی در این رویکرد غیررابطه‌ای است و مربوط به ساخت‌واژه است نه نحو، به‌طور طبیعی ساخت منطقی، الگوریتم پیوندی و فرافکن اطلاعی برای آن قابل‌تصور نیست.

نگارندگان علاوه بر لحاظ کردن نکته برجسته رویکرد نقش و ارجاع در «ساخت و تعبیر»، یعنی تعامل کاربردشناسی با معنا برای شکل‌دهی صورت، تعامل کاربردشناسی با صورت برای تولید معنا را هم بسیار مهم و عامل اصلی ایجاد چندمعنایی در زبان می‌دانند. از نظر نگارندگان «کاربرد» متمایز از معنا اما اغلب منطبق بر آن است. پیوند صرف صورت و معنا، معنای قاموسی ایجاد می‌کند که مدخل فرهنگ لغت واقع می‌شود؛ آن‌گاه کاربرد با آن مدخل تعامل می‌کند و «ساخت» نهایی تولید می‌شود. در این حالت کاربرد می‌تواند منطبق بر همان معنای قاموسی یا متفاوت از آن باشد. شناخت فرهنگی یک پایه اساسی در تعیین نقش و پیشینه فرهنگی «ساخت‌ها» و مفاهیم زبانی است. کاربرد متناسب با نقش برخاسته از شناخت فرهنگی، زمینه‌ساز تولید ساخت مرتبط با آن شناخت است. ساخت ایجاد شده ابتدا به صورت قرارداد میان گوینده و شنونده استعمال می‌شود، به این صورت که گوینده با یک نیت خاص (توان منظوری) به لفظی ارجاع می‌دهد و شنونده نسبتاً متناسب با انتظار گوینده آن نیت را تعبیر و استنباط می‌کند. سپس این کاربرد تعاملی و پویای ساخت‌ها در مفهوم خاص، ضمن حفظ مشخصه نسبتاً پویای خود، در طول زمان، در فرهنگ زبانی به صورت نسبتاً قالبی تثبیت می‌شود و البته همواره مشخصه ایستا - پویای خود را حفظ می‌کند. منظور از مشخصه ایستا - پویا برای ساخت‌ها این است که ساخت‌ها در فرهنگ زبانی با پیوند یک صورت و معنای مشخص و نسبتاً ثابت شناخته و در واژگان درج می‌شوند، اما امکان مفهوم‌سازی نو از آن‌ها در روابط آتی میان گوینده و شنونده همواره وجود دارد. البته وضعیت ایستای صورتی و معنایی واحدهای ساخت‌واژی (تکواژ و واژه) به دلیل ایجاد نظم در زبان و کاهش بار حافظه گویشوران پررنگ‌تر و قوی‌تر از وضعیت پویای آن‌هاست. در ارتباط کلامی، گوینده اراده می‌کند که از یک واژه یا واحد زبانی با بار ارجاعی استفاده کند؛

در چنین شرایطی شنونده باید مفهوم موردنظر گوینده را درک و استنباط کند. در کاربردشناسی ارجاع خوب، ارجاع موفقیت‌آمیز است و ارجاع موفق همواره نیت‌مدار است. به این معنا که گوینده اراده کند از یک لفظی به‌عنوان لفظ ارجاعی استفاده کند و شنونده هم مرجع را تعبیر و استنباط کند. برای مثال فردی در پاسخ به احوال‌پرسی می‌گوید «الحمدالله» یا «خدا رو شکر». که ظاهراً بی‌ربط با سؤال مطرح‌شده به نظر می‌رسد. اما شنونده با توجه به بافت درمی‌یابد که در اینجا شکرگزاری به خوب بودن حال اشاره دارد و بنابراین شنونده پاسخ مناسب و موردانتظار دریافت کرده و ارجاع گوینده موفقیت‌آمیز و ارتباط کلامی مؤثر بوده است.

در «ساخت و تعبیر» درک مفهوم واحد ارجاعی (ساخت) در یک ارتباط به‌صورت انعطاف‌پذیر و با واسطه ذهنی گوینده و شنونده اتفاق می‌افتد و پس از ارجاع، تعبیر و استنباط، معنای قرارداده برای آن ساخت، در فرهنگ زبانی تثبیت می‌شود. برخلاف آنچه در برخی رویکردها تصور می‌شد که معنای سازه‌ها طبق اصل ترکیب‌پذیری، براساس معنای تک‌تک اجزای سازنده به‌دست می‌آید، در «ساخت و تعبیر» مفهوم سازه‌ها حاصل توافق میان گوینده و شنونده و درحقیقت تعبیری است که در درون بافت و فرهنگ زبانی از کلیت آن سازه صورت می‌گیرد. همانطور که قبلاً اشاره شد در رویکرد نقش و ارجاع، تعامل کاربرد و معنا، صورت را شکل می‌دهد، اما در ساخت‌واژه در بعضی واژه‌های مشتق، صورت ثابت و معنا متفاوت است.

در «ساخت و تعبیر» منظور از ساخت، پیوند سه قطب معنا، صورت و کاربرد است. معنا و صورت، اجزای قراردادی و نسبتاً ایستای هر ساخت هستند. کاربرد متمایز از معنا و قطب سیال و کاملاً پویا محسوب می‌شود. منظور از پویایی کامل کاربرد این است که یا با معنا تعامل می‌کند و صورت می‌سازد، یا با صورت تعامل می‌کند و معنا می‌سازد و درنهایت با پیوند هر سه و تولید و تعبیر «ساخت» مفهوم‌سازی صورت می‌گیرد. به‌عبارت دیگر مفهوم‌سازی پیوند ناگسستنی صورت و معنا با نقش‌آفرینی بنیادی «کاربرد» در تولید «ساخت» از سوی گوینده و تعبیر آن توسط شنونده است.

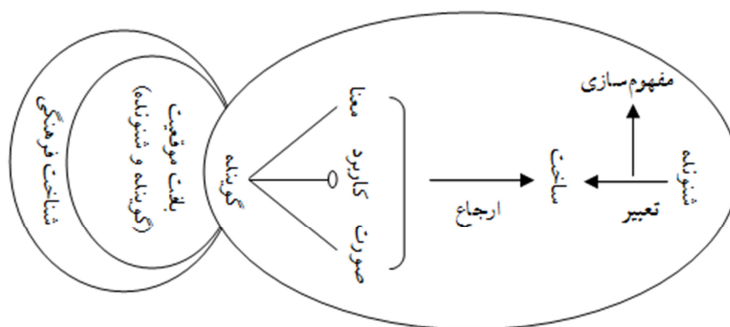
در «ساخت و تعبیر» هیچ ساختی کاملاً ایستا یا کاملاً پویا نیست و همه مشخصه ایستا - پویا دارند، اما میزان ویژگی ایستا - پویایی آن‌ها یکسان نیست و از این نظر یک پیوستار را به‌صورت شکل شماره ۷ تشکیل می‌دهند.

شکل ۷: میزان ایستا-پویایی سازه‌ها در رویکرد ساخت و تعبیر

Figure 7: The rate of static- dynamics of constituents in “construction and interpretation” approach

در این شکل میزان ایستایی واحدهای زبان در بن پیکان بیشتر و پویایی آن‌ها کمتر است و این وضعیت در سر پیکان برعکس می‌شود؛ به این معنا که هر قدر محتوای معنایی یک واحد زبانی تثبیت‌شده‌تر باشد میزان ایستایی آن بیشتر است. «ساخت و تعبیر» این ایده را به‌طور تقریبی از هسپلمث^{۳۳} (2002, p. 116) دربارهٔ میزان زایایی واحدهای زبان اخذ کرده است. این توضیحات مشخص می‌شود که «ساخت و تعبیر» ایدهٔ اصلی خود را از نقش و ارجاع اخذ کرده، اما صرفاً متکی بر آن نیست. بنابراین اگر بخواهیم انگاره‌ای از نحوهٔ مفهوم‌سازی در «ساخت و تعبیر» ارائه کنیم به‌صورت شکل شمارهٔ ۸ خواهد بود:

شکل ۸: انگارهٔ نحوهٔ مفهوم‌سازی در رویکرد ساخت و تعبیر

Figure 8: The model of conceptualization in “construction and interpretation” approach

در این انگاره شناخت فرهنگی زمینه‌ساز مفهوم‌سازی است، به این صورت که گوینده در موقعیت متأثر از شناخت فرهنگی، با برقراری ارتباط میان معنا، کاربرد و صورت یک ساخت را شکل و به آن ارجاع می‌دهد، شنونده هم متأثر از شناخت فرهنگی نسبتاً مشترک خود با گوینده، آن ساخت را تعبیر و استنباط می‌کند و این گونه مفهوم‌سازی صورت می‌گیرد. این که کاربرد به شکل یک وزنه در مرکز قرار گرفته به معنای این است که کاربرد محور و اساس مفهوم‌سازی است و به‌طور شناور و آزادانه با صورت، با معنا یا با هر دو تعامل می‌کند تا مفهوم موردنظر در ارتباط کلامی ساخته شود. برای مثال گوینده و شنونده در جامعه فرهنگی خود به این شناخت می‌رسند که «خریدن» و «گرفتن» عملی هستند که در ارتباط میان دو نفر شکل می‌گیرند. فردی از فرد دیگری چیزی را می‌خرد یا می‌گیرد و این دو عمل درون خود رابطه فاعلی و مفعولی را دارند. اما اینکه در یک گفت‌وگو رابطه فاعلی (کنشگری) یا مفعولی (کنش‌پذیری) آن‌ها برجسته شود به اراده گوینده برای به‌کار بردن یکی از آن روابط و تعامل آن با صورت و تعبیر شنونده بستگی دارد. در واژه‌های «خریدار» و «گرفتر» دو کاربرد «کنشگری» و «کنش‌پذیری» با صورت (-ار) تعامل می‌کند و دو معنای متفاوت می‌سازد و در واژه‌های «خریدار» و «گویا» دو کاربرد «تکرار عمل» و «ثبات عمل» با معنای «فاعلیت» تعامل می‌کند و دو صورت متفاوت (-ار) و (-ا) را می‌سازد. در این رویکرد در اغلب موارد تعامل هم‌زمان کاربرد، معنا و صورت «ساخت» را شکل می‌دهد؛ در مواردی که به اصطلاح می‌گوییم آن ساخت در معنای حقیقی خود به‌کار رفته است. برای درک این نکته ساخت گروهی «تعمیرگاه اتومبیل» را با «درمانگاه اتومبیل» مقایسه می‌کنیم. در اولی شاهد تعامل هم‌زمان کاربرد، معنا و صورت هستیم، درحالی‌که در دومی بین معنا (محل درمان انسان) و کاربرد (محل درمان برای هر چیزی) تعامل شکل گرفته است تا صورت جدید «درمانگاه اتومبیل» ساخته شود.

۵. تحلیل داده‌ها

در این بخش به تحلیل چهار پسوند (-ار / -ی / -ه) و چهار واژه (عملیات، گرفتن، تیز و توی) می‌پردازیم. دو مورد (-ار و -ی) از پسوندها در بخش ۳ به‌وسیله پژوهشگران مطالعه شده و دو مورد (-ه و -ه) را هم به آن‌ها می‌افزاییم و براساس «ساخت و تعبیر» بررسی

می‌کنیم. این واحدها از یک جهت، هر کدام با وجود صورت ثابت معانی چندگانه تولید می‌کنند و از جهت دیگر با وجود اینکه صورت‌های متفاوت هستند باعث ایجاد معنای یکسان و در واقع بروز پدیده چندمعنایی و هم‌معنایی هم‌بسته در زبان می‌شوند. مطابق «ساخت و تعبیر» علت شکل‌گیری این پدیده، تعامل کاربرد با صورت و معنا در مفهوم‌سازی است.

۱-۵. پسوند (-ار)

طبق نظر گروهی از پژوهشگران از جمله کشانی (۱۳۷۱)، کریمی‌دوستان و مرادی (۱۳۹۰الف) و رفیعی (۱۳۹۲) این پسوند در مفاهیم زیر کاربرد دارد:

۱. فاعلی: (خریدار/ خواستار)

۲. مفعولی: (گرفتار/ مردار)

۳. اسم عمل‌سازی: (گفتار/ نوشتار)

در مثال‌های ارائه‌شده، به‌وضوح می‌بینیم که پسوند (-ار) به پایه ستاک ماضی فعل افزوده شده و سه معنای متفاوت فاعلی، مفعولی و اسم عمل‌سازی ایجاد کرده است.

۲-۵. پسوند (-ا)

پسوند (-ا) نیز طبق نظر کشانی (۱۳۷۱) و تاکی (۱۳۹۱) در معانی متعددی به‌کار می‌رود که به سه مورد اشاره می‌کنیم:

۱. فاعلی: (گویا/ شنوا)

۲. مفعولی: (زیبا/ رها)

۳. اسم عمل‌سازی: (چرا/روا)

این وند نیز با افزوده شدن به ستاک حال فعل، سه کارکرد فاعلی، مفعولی و اسم‌سازی دارد.

۳-۵. پسوند (-ی)

علاوه بر کارکرد اسم‌سازی این پسوند، به عقیده کشانی (۱۳۷۱) و بامشادی و قطره (۱۳۹۶) در مقوله صفت‌سازی در معانی بسیار متعددی کاربرد دارد، به‌گونه‌ای که امروزه زیاترین

پسوندهای زبان فارسی محسوب و حدود سی - چهل کاربرد متفاوت برای آن شمرده می‌شود که به سبب پرهیز از طولانی شدن کلام فقط به ذکر سه مورد می‌پردازیم.

۱. فاعلی (شورشی/اعتصابی)

۲. مفعولی (اخراجی/دریافتی)

۳. اسم عمل‌سازی: (نیکی/روشنایی)

این پسوندها نیز همچون وندهای ذکر شده در بالا در تولید معانی مشترک با آنها بسیار فعال و زیاست.

۴-۵. پسوندها (-ه)

مطابق تاکی (۱۳۹۱) و کشانی (۱۳۷۱) این پسوندها در معانی متعددی کاربرد دارد که باز به ذکر سه مورد از آنها بسنده می‌کنیم:

۱. فاعلی: (خوره/کنه)

۲. مفعولی: (تراشه/گدازه)

۳. اسم عمل‌سازی: (سبزه/جوانه)

شکل‌گیری پدیده چندمعنایی و هم‌معنایی هم‌بسته در زبان تنها محدود به وندها و ساخت‌واژه اشتقاقی نیست، در ساخت‌واژه بسیط، مطابق نمونه‌های زیر نیز شاهد چنین وضعیتی هستیم.

۵-۵. اسم «عملیات»: (عملیات ساز/ عملیات بانکی/ عملیات ایزایی)

↑
فعالیت: (فعالیت ساز/ فعالیت بانکی/ فعالیت ایزایی)

۶-۵. فعل «گرفتن»: (امتیاز گرفتن/ وقت گرفتن/ شرف گرفتن)

↑
خریدن: (امتیاز خریدن/ وقت خریدن/ شرف خریدن)

۷-۵. صفت «تیز»: (مزه تیز/ رنگ تیز/ زبان تیز)

تند: (مزه تند/ رنگ تند/ زبان تند)

۸-۵. حرف اضافه «توی»: (توی کشو/ توی هوا/ توی ذهن)

داخل/ درون: (داخل/ درون کشو/ داخل/ درون هوا/ داخل/ درون ذهن)

در داده‌های متعلق به ساخت‌واژه بسیط، محور طولی نشان‌دهنده چندمعنایی و محور عرضی بیانگر هممعنایی است. پیکان دو سویه نیز همبستگی میان آن‌ها را بیان می‌کند. تکرار سازه‌ها به این معناست که واحد هممعنای همبسته می‌تواند در زنجیره چندمعنایی جایگزین شود و تقریباً همان معانی را بیان کند.

همانطور که می‌بینیم در تمام این واحدها پدیده چندمعنایی و هممعنایی همبسته شکل گرفته است، به این صورت که هر کدام از این وندها ضمن بیان چند معنای متفاوت، بیانگر سه کارکرد مشترک با سایر وندها نیز هستند. چهار صورت متفاوت (ار/ ا-ی/ ه-)، از سه منظر، یک معنای واحد فاعلی یا مفعولی یا اسمی تولید کرده‌اند. از جهت دیگر هر وند به تنهایی سه معنای متفاوت (فاعلی/ مفعولی/ اسمی) به وجود آورده است. همچنین هر کدام از واژه‌ها از یک جهت چند معنای متفاوت تولید کرده و از جهتی با واژه‌های دیگر هممعنا می‌شود که می‌تواند به‌طور نسبی جایگزین آن شود و تقریباً همان معانی را بیان کند.

مطابق نظریه نقش و ارجاع تعامل کاربرد و معنا باعث سازماندهی صورت سازه‌های زبانی می‌شود. درعین حال صورتهایی زبانی وجود دارند که معانی مختلفی تولید و این مسئله را به ذهن القا می‌کنند که تعامل کاربرد و معنا توجیه‌کننده همه مسائل زبان نیست. قبلاً اشاره کردیم که نقش و ارجاع یک نظریه ارتباطی - نقشی است که اغلب در بخش نحو به کار گرفته شده است و ما آن را با تغییراتی به ساخت‌واژه تسری می‌دهیم. بنابراین به‌منظور دستیابی به این هدف، رابطه میان کاربرد و معنا برای سازماندهی صورت در ساخت‌واژه را با استفاده از واحدهای ارائه‌شده بررسی می‌کنیم: در واژه‌های «خریدار، گویا، شورش» و

خوره» معنای مرکزی فاعلیت وجود دارد و در واقع هر چهار واژه صفت فاعلی یا اسم عامل هستند. «خرید» ستاک گذشته فعل، «گو» و «خور» ستاک حال فعل و «شورش» اسم است و هیچ کدام معنای فاعلیت ندارند و از مقوله صفت محسوب نمی‌شوند. اما با پذیرفتن وندهای (-ار / -ی / -ه) به مقوله صفت وارد می‌شوند و معنای «فاعلیت» می‌یابند و در چنین شرایطی معنا و مقوله تازه را از وند دریافت می‌کنند. مسئله این است که با چه توجیهی یک معنای واحد با چهار صورت (وند) متفاوت بیان می‌شود. مطابق «نقش و ارجاع» عامل این رخداد تعامل کاربرد و معنا در تولید صورت است. بدین صورت که اگر گوینده کاربرد «تکرار وقوع عمل» را به معنای فاعلیت بیفزاید، این تعامل کاربرد و معنا، صورت «ار» را انتخاب می‌کند و اسم عامل «خریدار» را می‌سازد، اگر کاربرد «دوام و ثبات در ویژگی» را به آن بیفزاید صورت «ا» شکل می‌گیرد و اسم عامل «گویا» ساخته می‌شود، اگر کاربرد «چگونگی عمل» مورد نظر گوینده باشد صورت «ی» انتخاب و اسم عامل «شورشی» تولید می‌شود. اگر گوینده کاربرد «ثبات در عمل فیزیکی» را به معنای فاعلیت اضافه کند صورت «ه» را گزینش و اسم عامل «خوره» می‌سازد. در این نمونه‌ها، معنای عاملی ثابت و تعامل کاربردهای چهارگانه با آن به تولید صورت‌های متفاوت و درحقیقت چندمعنایی در زبان منجر می‌شود.

اگر از منظر دیگری به کارکرد وندهای مورد نظر توجه کنیم، می‌بینیم که هر کدام به تنهایی علاوه بر معنای «فاعلیت» دو معنای دیگر «مفعولی» و «اسمی» نیز تولید می‌کنند. «ساخت و تعبیر» در پی یافتن علت رخداد دوم، این فرض را مطرح می‌کند که آن گونه که کاربرد با معنا تعامل می‌کند و صورت‌های مختلف در زبان تولید می‌کند، می‌تواند با صورت هم تعامل معنایی مختلف ایجاد کند. برای روشن شدن این موضوع، تعامل کاربرد و صورت را در وندهای مورد نظر بررسی می‌کنیم: در هنگام تعامل کاربرد «کنشگری» با هر یک از چهار صورت (-ار / -ی / -ه) معنای فاعلی، تعامل کاربرد «کنش‌پذیری» با آن‌ها معنای مفعولی و تعامل کاربرد «کنش صرف» با آن صورت‌ها معنای اسمی ایجاد می‌شود.

همین شرایط در واژه‌سازی بسیط نیز صورت می‌گیرد. می‌دانیم که چندمعنایی در واژه‌های بسیط، پیرامون یک هسته معنایی شکل می‌گیرد، طوری که رگه‌هایی از آن هسته معنایی در هر یک از آن معانی نمود می‌یابد؛ بر این اساس هسته معنایی در اسم عملیات

«کنش» است. در واقع هر کدام از معانی چندگانه شکل گرفته در اسم عملیات شیوه‌ای از کنش را بیان می‌کند. گوینده در عملیات ساخت‌وساز، کاربرد «فیزیکی و عینی» را در تعامل با صورت «عملیات» به کار می‌برد و معنای «سازندگی» تولید می‌کند. در عملیات بانکی، میان کاربرد «تبادل» و صورت، تعامل برقرار و معنای «تراکنش یا نقل و انتقال اعتباری» به وجود می‌آورد.

در عملیات ایدایی نیز کاربرد «انتزاع» را با صورت پیوند می‌زند و معنای «فریبکاری» خلق می‌کند. گوینده همچنین با برقراری تعامل میان کاربرد «پویایی» با معنای هسته‌ای کنش، صورت تازه «فعالیت» را تولید می‌کند که در زنجیره چندمعنایی می‌تواند جایگزین صورت «عملیات» شود و همان معانی را به صورت نسبی ارائه دهد.

برای فعل «گرفتن» نیز می‌توان هسته معنایی «اخذ کردن» را در نظر گرفت. اگر گوینده کاربرد «اتفاقی بودن» را در پیوند با صورت قرار دهد، معنای «دریافت کردن» را تولید می‌کند. اگر کاربرد «تعمد» را با صورت پیوند دهد معنای «تمدید کردن» ایجاد و اگر کاربرد «هوشیاری» را در تعامل با صورت به کار ببرد معنای «کسب کردن» را تولید می‌کند. حال اگر کاربرد «هدفمندی» را در تعامل با هسته معنایی به کار ببرد صورت «خریدن» تولید می‌شود که می‌تواند در پیوستار جایگزین صورت «گرفتن» شود.

در مقوله صفت هم می‌توان برای «تیز» هسته معنایی «حدت» را در نظر گرفت. در مزه تیز، کاربرد «محسوس بودن» با صورت تعامل می‌کند و معنای «سوزنده بودن» خلق می‌شود. در رنگ تیز، گوینده کاربرد «مشهود بودن» را با صورت در تعامل قرار می‌دهد و معنای «زننده بودن» به وجود می‌آورد. همچنین در زبان تیز، کاربرد «انتزاع» را با صورت پیوند می‌دهد و معنای «گزنده بودن» را تولید می‌کند. حال اگر گوینده کاربرد «تأثیرگذاری کم‌تر» را در تعامل با معنای هسته‌ای به کار ببرد صورت تازه «تند» تولید و به صورت نسبی جایگزین صورت «تیز» می‌شود و تقریباً همان معانی را بیان می‌کند.

از آنجاکه حروف اضافه محتوای معنایی ندارند، ناچار هسته معنایی توصیفی می‌تواند برای آن‌ها در نظر گرفت. بنابراین هسته معنایی مناسب برای صورت «توی» می‌تواند «قرار گرفتن در چیزی حجم‌مانند» باشد. اگر گوینده کاربرد «عینیت» را با صورت در تعامل قرار دهد معنای «قرار گرفتن در شیء دارای حجم/ توی کشو» و اگر کاربرد «نیمه عینیت» را با

صورت پیوند بزند معنای «قرار گرفتن جسم عینی در چیزی مشابه اشیاء دارای حجم/ توی هوا» تولید می‌کند. در این مورد باید اشاره شود که جسم قرارگرفته در هوا عینی و قابل مشاهده است، درحالی‌که حجم بودن هوا به هیچ وجه عینی و قابل مشاهده نیست. همچنین اگر میان کاربرد «انتزاع» و صورت تعامل برقرار کند، معنای «قرار گرفتن چیزی انتزاعی در چیزی مشابه اشیاء دارای حجم/ توی ذهن» را ایجاد می‌کند. در این مورد نه چیز قرارگرفته در ذهن و نه چیز حجم‌مانند یا ذهن، هیچ کدام عینی و قابل مشاهده نیستند. سرانجام اگر گوینده اراده کند که کاربرد «رسمی بودن» را در تعامل با هسته معنایی به کار برد صورت «داخل» یا «درون» تولید و جایگزین «توی» می‌شود که می‌تواند بیانگر نسبی همان معانی باشد. در این شرایط می‌بینیم که به‌طور هم‌بسته یک شبکه چندمعنایی در طول یک صورت و یک شبکه هم‌معنایی در عرض آن شکل می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که همواره در رقابت هستند و هیچ کدام بر دیگری غالب نمی‌شود.

۶. نتیجه

آن گونه که قبلاً اشاره کردیم هدف این پژوهش معرفی رویکردی تازه به ساخت‌واژه است. برای تحقق این هدف بخش‌هایی از دستور نقش و ارجاع را به ساخت‌واژه اشتقاقی تسری داده و با دیدگاه تازه‌ای تلفیق کردیم و رویکرد جدیدی را ارائه دادیم. از رویکرد جدید برای تحلیل چگونگی مفهوم‌سازی در زبان و نحوه کارکرد دو پدیده چندمعنایی و هم‌معنایی و علت هم‌بستگی آن‌ها بهره گرفتیم و از تحلیل داده‌ها در راستای اثبات فرض خود استفاده کردیم.

در تحلیل داده‌ها در بخش اشتقاق دیدیم که چند صورت متفاوت یک معنای واحد تولید می‌کنند، درعین حال هر کدام از آن صورت‌ها بیانگر چند معنای متفاوت نیز هستند. در بخش بسیط هم شاهد واژه‌های چندمعنایی بودیم که در محور عرضی خود با واژه دیگری هم‌معنا می‌شدند که می‌توانست در پیوستار چندمعنایی جایگزین شود و به‌طور نسبی بیانگر همان معانی باشد. برای توجیه این پدیده، «کاربرد» را محور و اساس مفهوم‌سازی دانستیم که به‌طور شناور و آزادانه با صورت، با معنا یا با هر دو تعامل می‌کند تا مفهوم موردنظر در ارتباط کلامی ساخته شود. «کاربرد» عنصر صورت‌ساز و معنا‌ساز در زبان است. در

کارکرد صورت‌سازی خود هم‌معنایی و در کارکرد معناسازی، چندمعنایی تولید می‌کند. تعامل اولیه کاربرد با صورت معنای سرنمون را ایجاد می‌کند. پس از آن هر بار که کاربرد با همان صورت تعامل کند معنای تازه‌ای ایجاد می‌کند که معانی حاشیه‌ای خواهند بود. مجموعه این معانی یک شبکه معنایی از نوع چندمعنایی را به‌وجود می‌آورند. تعامل کاربرد با هسته معنایی نیز باعث شکل‌گیری هم‌معنایی می‌شود که واحد هم‌معنا در وضعیت هم‌معنایی هم‌بسته با چندمعنایی می‌تواند جایگزین واحد چندمعنا شود و تقریباً همان معانی را بیان کند. چندمعنایی و هم‌معنایی هر دو پدیده‌های نسبی‌اند، چون اگر این طور نبود امکان قرار گرفتن واحد هم‌معنا در زنجیره چندمعنایی و بیان نسبی همان معانی وجود نداشت.

همچنین در بخش ۳ دیدیم که دیدگاه‌های مختلف، عواملی نظیر ساخت موضوعی و نقش‌های تتا، مؤلفه‌های معنایی و ساخت صرفی را علت بروز پدیده چندمعنایی در زبان می‌دانند. رویکرد «ساخت و تعبیر» این ویژگی‌ها را به‌عنوان بخشی از توان منظوری گوینده می‌پذیرد، اما آن‌ها را عامل صرف شکل‌گیری این پدیده نمی‌داند. بنابراین از میان رویکردهای شش‌گانه بررسی‌شده، «ساخت و تعبیر» بیشترین قرابت را با دیدگاه ششم دارد. این دیدگاه علت وقوع چندمعنایی به‌وسیله یک وند را بروز حالتی با عنوان چندمعنایی منطقی در درون خود وند می‌داند که باعث می‌شود آن چند معنا به موازات هم شکل بگیرند؛ به این صورت که هر وند دارای قالبی از یک مؤلفه معنایی، با ارزش (±) در نظر گرفته می‌شود که با فعال شدن یا نشدن یکی از ارزش‌ها چند معنای مختلف شکل می‌گیرد. اما در «ساخت و تعبیر» برعکس رویکرد ششم، معانی مختلف یا مؤلفه‌های معنایی در درون وند نیست، بلکه به‌صورت توان منظوری یا توانش کارکردی در ذهن گوینده است. گوینده آن معانی را به وند (صورت) نسبت می‌دهد و بین کاربرد و صورت تعامل ایجاد می‌کند، شنونده هم تعامل ایجادشده را تعبیر می‌کند و این گونه مفهوم‌سازی شکل می‌گیرد. بر این اساس، از نظر نگارندگان آنچه در زبان باعث بروز چندمعنایی و هم‌معنایی هم‌بسته می‌شود، تعامل هم‌زمان و پیوسته کاربرد به‌عنوان بنیاد ساخت زبان با صورت و معنای سازه‌هاست.

۷. پی‌نوشت‌ها

1. R.Hovav
2. Levin
3. Barker
4. Lieber
5. referential argument
6. Booij
7. Structure-based grammar
8. Goldberg
9. R. Van Valin
10. Layered structure
11. Relational structure
12. irrelational structure
13. predicate
14. Pre- core slot
15. Post- core slot

۱۶. در شکل ۲ منظور از (ج.ج.ر) جایگاه جدا شده از سمت راست و (ج.پ.م) جایگاه پیش از مرکز است.

17. Syntactic inventory
18. selection principle
19. reference
20. prediction
21. Aktionsart
22. Vendler
23. logical structure
24. Informational structure
25. Lambercht
26. focal constituent
27. potential focus domain
28. actual focus domain
29. linking algorithm
30. totality condition
31. Constituent and interpretation
32. Haspelmath

۸. منابع

- بامشادی، پ.، و قطره، ف. (۱۳۹۶). چندمعنایی پسوند -ی فارسی: کندوکاوی در

- چهارچوب ساخت‌واژه‌ساختی. جستارهای زبانی (۸۷)، ۲۶۵-۲۸۹.
- تاکی، گ. (۱۳۹۱). طبقه‌بندی وندهای اشتقاقی زبان فارسی. زبان و زبان‌شناسی (۸۱۵)، ۱۲۵-۱۳۸.
- حق‌بین، ف. (۱۳۸۵). ظرفیت در ساخت‌های اسنادی در زبان فارسی. مجله زبان و زبان‌شناسی (۲)، ۴، ۲۱-۳۸.
- رفیعی، ع. (۱۳۹۱). مفهوم عامل در واژه‌های مشتق زبان فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی (۷)، ۴، ۱۹-۳۲.
- کریمی‌دوستان، غ.، و مرادی، ا. (۱۳۹۰ الف). بررسی نقش معنایی پسوندهای (-نده و -ار) در زبان فارسی. پژوهش‌های زبانی (۱)، ۲، ۱۰۱-۱۲۷.
- مرادی، ا.، و کریمی‌دوستان، غ. (۱۳۹۰ ب). بررسی نقش معنایی پسوند (-ی) در زبان فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی (۱)، ۱، ۹۳-۱۱۴.
- کشانی، خ. (۱۳۷۱). اشتقاق پسوندی در زبان فارسی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

References

- Bamshadi, P. & Ghatreh, F. (2017). Polysemy of the Suffix /i/ in Persian: A survey based on construction morphology. *Journal of Language Related Research* 8(7). 265-289. [In Persian].
- Barker, C. (1998). Pisodic -ee in English: a thematic role constraint on new word formation. *Language* 74(4): 695-727.
- Booij, G. (2010). *Construction morphology*. Oxford: Oxford University Press.
- Booij, G. and R, Lieber. (2004). On the paradigmatic nature of affixal semantics in English and Dutch, *Linguistics* 42: 327-357.
- Haghbin, F. (2006). Valiancy of Persian attributive verbs. *Journal of Language and Linguistics* 2(4): 21-38. [In Persian].
- Haspelmath, M. (2002). *Understanding morphology*. ARNOLD, A member of the Hodder Headline Group, London:Oxford University Press Inc. New York.
- Karimidoostan, G. & Moradi, A. (2011a). A semantic study of the suffixes

- /ande/ and /ar/ in Persian. *Journal of Linguistic Research*, 2(1): 101-127. [In Persian].
- Koshani, K. (1992). *Suffix derivation in Persian*. Tehran: Iranian University Publication Center. [In Persian].
 - Langacker, R.W. (1987). *Foundations of cognitive grammar*. Vol. 1. Stanford, Calif: Stanford University Press.
 - Lieber, R. (2004). *Morphology and lexical semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Rappaport Hovav, M. and Beth Levin (1992). -er nominals: implications for a theory of argument structure. In T. Stowell and E. Wehrli, eds. *Syntax and Semantics, vol. XXVI. Syntax and the Lexicon*. 127- 53. New York: Academic Press.
 - Moradi, A. & Karimidosstan, G. (2011b.) A semantic study of the suffix /i/ in Persian. *Journal of Comparative Linguistics Study*, 1(1), 93-114. [In Persian].
 - Rafiei, A. (2012). The concept of do-makers of derivational words in Persian. *Journal of Language and Linguistics*. 4(7), 19-32.[In Persian].
 - Taki, G. (2012). A Classification of Derivational Suffixes in Persian Language. *Journal of Language and Linguistics* .8(15). 125- 138. [In Persian].
 - Van Valin, Jr. R.D. (2005). *Exploring the syntax- semantics interface*, Cambridge: Cambridge University Press.
 - Van Valin, Jr. D.R. (1993). *Advances in role and reference grammar*, New York. John Benjamin.
 - Van Valin, Jr. R.D. and R., Lapolla (1997). *Syntax: structure, meaning and function*, Cambridge: Cambridge University Press.
 - Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.